

Perhe-eläke

Perhe-eläke koostuu leskeneläkkeestä ja mahdollisesta lapseneläkkeestä. Suomessa on kaksi toisiaan täydentävää lakisääteistä perhe-eläkejärjestelmää, Kelan hoitama perhe-eläke ja työeläkejärjestelmän perhe-eläke, joka perustuu edunjättäjän ansaitsemaan työ- tai yrittäjäeläkkeeseen. Perhe-eläkettä voi saada samaan aikaan kummankin järjestelmän kautta. Kaikkia perhe-eläkkeitä voi hakea joko Kelasta tai kuolleen työeläkelaitoksesta yhdellä lomakkeella. Perhe-eläkkeet on tarkoitettu turvaamaan lesken ja lasten toimeentuloa kun lähiomainen kuolee.

Leskeneläke työeläkejärjestelmän kautta

Perhe-eläkkeen määräytymis- ja maksuperusteet poikkeavat joiltakin osin alla esitetystä, jos eläkettä maksetaan tapaturma- tai liikennevakuutuksen mukaan.

Kenellä oikeus eläkkeeseen

Perhe-eläkettä voivat saada leski, rekisteröidyn parisuhteen eloonjäänyt puoliso sekä alle 18-vuotiaat lapset. Myös edunjättäjän entisellä puolisollla on oikeus perhe-eläkkeeseen, jos edunjättäjä oli velvollinen maksamaan hänelle elatusapua. Avopuoliso ei voi saada perhe-eläkettä.

Leskellä on oikeus perhe-eläkkeeseen, jos hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi kuolleen puolison kanssa ja he olivat avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa.

Jos yhteistä lasta ei ole, edellytetään, että

- leski oli puolison kuollessa vähintään 50-vuotias tai oli saanut työkyvyttömyyseläkettä vähintään kolme vuotta ja
- avioliitto tai rekisteröity parisuhde oli solmittu ennen kuin leski oli täyttänyt 50 vuotta ja se oli kestänyt vähintään viisi vuotta.

Leskellä ei ole perhe-eläkeoikeutta, jos puoliso oli avioliittoa solmittaessa täyttänyt 65 vuotta.

Eläkkeen määrä

Perhe-eläkkeen määrä perustuu kuolleen puolison eläkkeeseen. Jos hän ei vielä ollut eläkkeellä, perusteena käytetään eläkettä, jonka hän olisi saanut, jos olisi tullut työkyvyttömäksi kuolinpäivänään. Lesken oma työeläke otetaan myös huomioon. Se voi pienentää perhe-eläkettä tai johtaa siihen, että perhe-eläkettä ei jää maksettavaksi lainkaan.

Edunsaajat saavat edunjättäjän eläkkeestä määrätyn osuuden sen perusteella, kuinka monta edunsaajaa on. Alla olevassa taulukossa on esitetty edunsaajien osuudet. Lasten osuus eläkkeestä on taulukossa esitetyn suuruinen, vaikkei leskeneläkettä maksettaisi lainkaan.

Lasten lukumäärä	0	1	2	3	4 -
Leskeneläke	6/12	6/12	5/12	3/12	2/12
Lapseneläkkeet	-	4/12	7/12	9/12	10/12
Yhteensä	6/12	10/12	12/12	12/12	12/12

Muutokset eläkkeen määrässä

Leskeneläkkeen vähennys

Jos perheessä on lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia, leskeneläkettä vähennetään, kun nuorin lapsi täyttää 18 vuotta.

Jos lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia ei ole eikä leski saa omaa työeläkettä, vähennys tehdään 6 kuukauden kuluttua edunjättäjän kuolemasta. Siihen saakka leskeneläke maksetaan vähentämättömänä ns. alkueläkkeenä.

Kun leskelle myönnetään työeläke (muu kuin osa-aikaeläke), leskeneläkkeen vähennys lasketaan uudelleen.

Jos leski on täyttänyt 65 vuotta tai saa omaa työeläkettä, vähennys tehdään heti leskeneläkkeen alkamisaikasta.

Vähennystä laskettaessa otetaan huomioon lesken oma työeläke tai laskennallinen työeläke, jos leski ei vielä ole eläkkeellä.

Laskennallinen työeläke on niiden työeläkkeiden yhteismäärä, jotka leski saisi, jos hänelle myönnettäisiin työkyvyttömyyseläke. Erityistapauksissa voidaan myös käyttää lesken keskimääräisiä ansiotuloja, jos ne ovat vähintään neljänneksen pienemmät kuin laskennallinen työeläke. Tätä ansiotuloihin perustuvaa leskeneläkkeen laskentaa on haettava erikseen ja tällä tavalla laskettua leskeneläkettä maksetaan niin kauan kuin lesken ansiotulot pysyvät em. tasolla.

Esimerkki leskeneläkkeen vähentämisestä kun edunjättäjä on kuollut vuonna 2012:

- Kuolleen puolison eläke oli 1 500 e/kk ja lesken oma eläke 1 000 e/kk. Laskennallinen leskeneläke on puolet kuolleen puolison eläkkeestä eli 750 e/kk.
- Leskeneläkkeen vähennyksen peruste on 645,50 euroa. Lesken oma eläke 1 000 euroa ylittää vähennyksen perusteen: $1\,000\text{ e} - 645,50\text{ e} = 354,50\text{ e}$. Leskeneläkkeen vähennys on puolet ylitteestä eli $177,25\text{ e}$. Leskeneläkkeen määrä on siten $750\text{ e/kk} - 177,25\text{ e/kk} = 572,75\text{ e/kk}$.

Perhe-eläkkeen jakautuminen muuttuu edunsaajien määrän muuttuessa, esimerkiksi jonkun lapsen tullessa täysi-ikäiseksi. Työeläkejärjestelmän kautta maksettava lapseneläke loppuu, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Muiden eläkettä saavien perheenjäsenten eläkkeiden määrät lasketaan uudelleen eläkkeen määrä kohdassa olevan taulukon mukaan. Käytännössä muiden perheenjäsenten eläkkeet hieman nousevat.

Perhe-eläkkeen kertakorotus

Perhe-eläkkeisiin tehdään kertakorotus vuodesta 2010 alkaen. Perhe-eläkettä korotetaan kertakorotuksella sen jälkeen, kun se on jatkunut viisi vuotta kalenterivuotta. Jos edunjättäjä oli kuollessaan työkyvyttömyyseläkkeellä, viiden vuoden aika lasketaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamisesta. Korotusprosentti määräytyy sen mukaan, minkä ikäinen edunjättäjä olisi ollut sen vuoden alussa, jolloin korotus tehdään. Kertakorotus lisätään eläkkeeseen vain kerran.

Leskeneläkkeen lakkaaminen

Leskeneläke lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton alle 50-vuotiaana. Tällöin hänelle maksetaan kolmen vuoden leskeneläke kertasuorituksena.

Jos 50 vuotta täyttänyt leski solmii uuden avioliiton, leskeneläke säilyy, mutta uudesta avioliitosta ei synny uutta leskeneläkeoikeutta.

Leskeneläke Kelan kautta

Kelan leskeneläke maksetaan vain alle 65-vuotiaalle leskelle. Puolison kuoleman jälkeen leskelle myönnetään alkueläke, jota maksetaan kuusi kuukautta tai sen kuukauden loppuun, jona leski täyttää 65 vuotta. Alkueläke on vakiomääräinen. Tietyt lesken omat eläkkeet estävät alkueläkkeen saamisen. Alkueläkkeen jälkeen eläke voi jatkua jatkoeläkkeenä, joka koostuu perusmäärästä ja tulosidonnaisesta täydennysmäärästä.

Jos leskellä on huollettavana alle 18-vuotias lapsi, jatkoeläke on vähintään perusmäärän suuruinen. Jos huollettavia lapsia ei ole, leskellä voi olla oikeus jatkoeläkkeen tulosidonnaiseen täydennysmäärään, mutta ei perusmäärään.

Jatkoeläkkeen täydennysmäärään vaikuttavat lähes kaikki tulot, mutta ei omaisuus.

Jos leski solmii avioliiton ennen kuin on täyttänyt 50 vuotta, leskeneläkkeen maksaminen lakkaa. Tällöin Kela maksaa eläkkeensaajalle kertasuorituksena sen määrän, joka hänellä olisi ollut oikeus saada seuraavien kolmen vuoden ajalta. Edellytyksenä on, että leski on ehtinyt saada leskeneläkettä vähintään vuoden ajan ennen avioitumistaan.

Lapseneläkkeet

Myös lapseneläkettä voi saada sekä työeläkejärjestelmän että Kelan kautta.

Kela maksaa perhe-eläkelain mukaista **lapseneläkettä** alle 18-vuotiaalle edunjättäjän omalle lapselle, ottolapselle tai lapselle, joka asui edunjättäjän kuollessa hänen kanssaan samassa taloudessa ja jonka elatuksesta edunjättäjä vastasi.

Kelan lapseneläkkeeseen kuuluu aina lapsen tuloista riippumaton perusmäärä. Lisäksi lapsi voi saada täydennysmäärää, johon vaikuttavat muut eläketulot. Kelan lapseneläkettä voi saada myös kasvatuisän tai -äidin kuoltua.

Kela maksaa päätoimisesti opiskelevalle lapselle lapseneläkkeen perusmäärän 21 ikävuoteen saakka.

Työeläkejärjestelmän kautta maksettavaa lapseneläkettä haetaan siitä työeläkelaitoksesta, johon kuollut vanhempi työnsä kautta kuului. Lapseneläkkeen yhteismäärä (kts. eläkkeen määrä taulukko) jaetaan tasan eläkkeeseen oikeutettujen lasten kesken. Lapsella on oikeus perhe-eläkkeeseen sen kuukauden loppuun saakka, jolloin hän täyttää 18 vuotta.

Lähteet: www.keva.fi >eläkkeet, www.kela.fi > omaisen kuolema, Leskiopas-opas nuorena leskeytneelle. Lisätietoja myös esim. www.ilmarinen.fi > henkilöasiakas > perhe-eläke, www.tyoelake.fi